

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з наукової роботи
Микола ДИВАК



ПРОГРАМА
вступного іспиту
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю: 291 «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»

Заслухано на засіданні приймальної комісії
протокол № 3 від 28 березня 2024 р.

Тернопіль – 2024

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програма вступного іспиту зі спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» для підготовки за науковим ступенем доктор філософії складена відповідно до нормативних вимог цієї спеціальності.

Мета проведення іспиту – визначення рівня знань, умінь і навичок претендентів та їх відбір на конкурсній основі.

Програма вступного іспиту складається із чотирьох розділів:

1. Актуальні проблеми міжнародних відносин та світової політики.
2. Концептуально-теоретичні засади дослідження міжнародних систем та глобального розвитку.
3. Прогнозна аналітика міжнародних відносин.
4. Сучасні виклики в умовах кризи світового порядку.

2. ТЕМИ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ВСТУПНИЙ ІСПИТ

1. Актуальні проблеми міжнародних відносин та світової політики

1. Світова політика: суть та основні принципи.
2. Вплив глобалізації на формування сучасної світової політики.
3. Особливості зовнішньої політики держав в роки 30-ти літньої війни.
4. Формування військово-політичних блоків у Європі та загострення суперечностей між ними наприкінці XIX – початку XX ст.
5. Колоніальний перерозподіл світу наприкінці XIX-початку XX ст.
6. Кризи у міжнародних відносинах та їх наслідки.
7. Міжнародні відносини в роки Першої світової війни.
8. Дипломатична боротьба під час Паризької мирної конференції 1919-1920 рр. та формування нової геополітичної карти світу.
9. Проблеми європейської політики 20-30-х років XX ст.
10. Міжнародні відносини та зовнішня політика в роки Другої світової війни.
11. Наслідки Другої світової війни у Європі та її вплив на розвиток міжнародних відносин.
12. Дипломатія після Другої світової війни (1945-1952 рр.). Корінні зміни на міжнародній арені в перші післявоєнні роки.
13. Дипломатичні проблеми у період «холодної війни» (1953 – 1962 рр.). Пошук нового дипломатичного курсу з боку США та СРСР у вирішенні європейських проблем.
14. Формування та реалізація основних напрямків міжнародних відносин і зовнішньої політики США у повоєнний період. Доктрина Трумена, план Маршалла.
15. Політика «холодної війни» за часів президенства Д. Ейзенхауера (1953 – 1956 рр.; 1957 – 1961 рр.).

16. Міжнародні відносини в 60-90-х рр. XX ст. Нові тенденції у розвитку міжнародних відносин серед країн Заходу. Дипломатія та послаблення «радянського табору».

17. Міжнародні відносини наприкінці XX – на початку XXI ст. Трансформація російсько-американських відносин.

18. Контури та особливості формування сучасного світового порядку. Концептуальні моделі світового порядку.

19. Регіональні та субрегіональні системи міжнародних відносин. Сучасні виклики розвитку міжнародних відносин. Проблеми безпеки і стабільності у світовій політиці.

20. Україна у сучасній системі міжнародних відносин. Зовнішньополітичні інтереси України та її стратегічні пріоритети у зовнішній політиці.

2. Концептуально-теоретичні засади дослідження міжнародних систем та глобального розвитку

1. Система міждержавних відносин як основа глобальної міжнародної системи.

2. Особливості концептуальних підходів до дослідження міжнародних систем.

3. Закони функціонування та трансформації міжнародних систем.

4. Структурні виміри міжнародних систем: конфігурація співвідношення сил; ієрархія акторів; гомогенність та гетерогенність; внутрішній режим.

5. Особливості формування сучасної постбіполярної системи міжнародних відносин.

6. Вестфальська світополітична модель міжнародних відносин.

7. Особливості Віденської міжнародної системи.

8. Поняття міжнародного порядку та його особливості в сучасних умовах.

9. Етапи розвитку Версальсько-Вашингтонської системи.

10. Головні характеристики Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин.

11. Формування нової системи міжнародних відносин.

12. Специфіка переходу від біполярної до сучасної міжнародної системи.

13. Структурно-функціональні атрибути сучасної міжнародної системи.

14. Міжнародні організації як механізми регулювання міжнародних відносин.

15. Регіональні проблеми сучасних міжнародних відносин.

16. Організація міжнародних систем.

17. Глобальна міжнародна система та регіональні підсистеми-компоненти.

18. Проблема поєднання ідентичностей у глобальному просторі: етнічної, національної, цивілізаційної, континентальної, планетарної.

19. Становлення глобального світу як відповідь на виклики сучасності.

20. Нові загрози, які супроводжують процес глобалізації.

3. Прогнозна аналітика міжнародних відносин

1. Політична аналітика як експертно-аналітична система наукових способів і процедур процесу формулювання та аналізу проблеми, прогнозування, консультування, прийняття та реалізації рішень і програм.

2. Теоретичні основи дослідження політичного аналізу та інформаційної аналітики.

3. Інформаційне забезпечення політичної аналітики.

4. Політична ситуація та етапи політичного аналізу.

5. Загальнонаукові методи аналізу зовнішньої політики.

6. Експлікативні методи: контент-аналіз, івент-аналіз, когнітивне картирування, метод індикаторів та статистичні методи.

7. Конструктивні методи: експеримент, системний метод, математичне моделювання.

8. Прогнозування на основі причинних зв'язків.

9. Прогнозування за аналогією.

10. Застосування теорії ймовірності при прогнозуванні.

11. Передбачення на основі стійких тенденцій розвитку міжнародних відносин.

12. Використання розвитку подій у певному напрямку при прогнозуванні.

13. Врахування циклічності в розвитку подій.

14. Статистичний матеріал у прогнозуванні міжнародних відносин.

15. Теоретичні основи дослідження політичного аналізу та інформаційної аналітики.

16. Розробка сценаріїв у парадигмі синтетичного прогнозування.

17. Домінантний прогностичний сценарій: проблема вибору.

18. Основні методи та алгоритми сценарного прогнозування.

19. Використання кількісних показників як допоміжного інструментарію сценаріотехніки.

20. Сценарний метод: основні можливості.

4. Сучасні виклики в умовах кризи світового порядку

1. Міжнародна, регіональна, і національна безпека: відмінності, подібності і взаємовплив. Змінне політичне середовище глобальної безпеки.

2. Розширення світового демократичного простору.

3. Військово-політична безпека регіону.

4. Вплив економічної інтеграції на глобальну безпеку.

5. Зміна загрозливості сучасного світу.

6. ООН як провідна організація забезпечення глобальної безпеки: історія створення та розвиток.

7. Органи ООН з підтримки миру та безпеки (Рада Безпеки, Генеральна Асамблея, Міжнародний суд ООН).

8. Роль ОБСЄ в системі глобальної безпеки: від наради до організації.

9. Пріоритетні напрямки діяльності ОБСЄ з підтримки безпеки та миру.
10. Місце НАТО у формуванні сучасної системи глобальної безпеки.
11. Еволюція концептуальних засад НАТО у постбіполярний період.
12. Роль Європейського Союзу в системі глобальної безпеки.
13. Особливості реалізації спільної політики безпеки та оборони ЄС на сучасному етапі.
14. Типологія, функції та методи дослідження міжнародних конфліктів.
15. Структура та динаміка розгортання міжнародних конфліктів.
16. Глобальні конфлікти/глобальні міжцивілізаційні конфлікти.
17. Особливості врегулювання міжнародних конфліктів на сучасному етапі.
18. Теорія силової рівноваги в аналізі міжнародних конфліктів.
19. Вплив структурних змін в міжнародній системі на розвиток міжнародного тероризму.
20. Конструктивний потенціал конфліктів і міжнародна безпека.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Global Trends 2030: Alternative Worlds. URL: https://www.files.ethz.ch/isn/164970/GlobalTrends_2030.pdf
2. Grave new world: the end of globalization, the return of history. By Stephen D. King. New Haven, CT, and London: Yale University Press. 2019. 304 p.
3. Introduction to International Relations: Perspectives, Connections, and Enduring Questions Paperback. London: Macmillan Education UK; 2nd edition, 2018. 576 p.
4. Manski C. Communicating uncertainty in policy analysis. PNAS. April 16. 2019. p. 116-122.
5. European Parliament, “Platform work: deal on new rules on employment status” URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20231207IPR15738/platform-workers-deal-on-new-rules-onemploymentstatus>
6. UNESCO, ‘Yuval Noah Harari: “Every Crisis is Also an Opportunity”’, interview in *The UNESCO Courier*, 2020, available at: <https://en.unesco.org/courier/news-views-online/yuval-noah-harari-every-crisis-also-opportunity>.
7. Weimer D., Vining A. Policy Analysis: Concepts and Practice. New York, 2017. p. 470.
8. Білецька Т. В., Ігнат'єва Т. В. Міжнародні конфлікти сучасності: теорія і практика аналізу: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2020. 50 с.
9. Глобальна та національна безпека: підручник / авт. кол.: В. І. Абрамов, Г. П. Ситник, В. Ф. Смолянчук та ін. / за заг. ред. Г. П. Ситника. К.: НАДУ, 2016. 784 с.
10. Журнал «Актуальні проблеми міжнародних відносин». URL: <http://journals.iir.kiev.ua>.

11. Зварич Р. Є. Геоекономічні детермінанти альтерглобалізації: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 376 с.
12. Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин. Чернівці: Книги XXI, 2019. 272 с.
13. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. К.: Наш Формат, 2018. 320 с.
14. Конкурентні стратегії безпеки розвитку України у глобальному середовищі: монографія / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»; за заг. ред. А.І. Мокія. Львів, 2019. 872 с.
15. Концепт "Європа": навч. посіб. / Ващенко А. В., Гаврилов В. М., Дятлов В. О., Казимір В. А., Кеда М. К., Коваленко О. О., Соломенна Т. В. Чернівці: Десна Поліграф, 2018. 296 с.
16. Коппель О. А. Пархомчук О. О. Виникнення системності в міжнародних відносинах Вісник Львівського університету. 2017. Вип. 15. С. 184-191.
17. Коппель О. А. Пархомчук О. С. Ретроспективний контекст глобальних трендів міжнародних відносин. Глобальні тренди міжнародних відносин. Монографія. К.: Вадекс, 2020. 524 с.
18. Коппель О. А., Пархомчук О. С. Міжнародні відносини ХХ століття: навчальний посібник. К.: Друкарський двір Олега Федорова, 2019. 390 с.
19. Корсунський С. Зовнішня політика в епоху трансформацій. Х.: Віват 2020. 256 с.
20. Лісовський П. М. Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація: навч. посіб. / П.М. Лісовський. К.: Кондор-Видавництво, 2017. 156 с.
21. Макаренко Є. А. Інформаційна демократія у стратегіях зовнішньої і внутрішньої політики республіки Польща. Міжнародні відносини. Серія: Політичні науки. 2017. № 13. С. 34-41.
22. Молчанова Е., Ковтонюк К. Концептуальні засади становлення та розвитку нового світового економічного порядку. Міжнародна економічна політика, 2018. № 1. С. 144-170.
23. Новакова О.В., Пашина Н.П. Політичні процеси та політичні відносини. К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2016. 398 с.
24. Седляр Ю.О. Еволюція аналізу зовнішньої політики як наукового напрямку. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2016. Випуск 93 (Частина II). С. 43-50.
25. Седляр Ю. О., Стадніченко О. І. Зовнішньополітичний аналіз: предметне поле дослідження та етапи становлення. POLITICUS: науковий журнал. 2016. № 1. С. 228-231.
26. Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах. Монографія. К.: Вадекс, 2019. 442 с. 17.
27. Стройко Т. В. Міжнародні організації: навч. посіб. К.: Кондор-Видавництво, 2018. 250 с.
28. Терещук В. І. Системний аналіз інституціонального забезпечення

реалізації зовнішньої політики публічної дипломатії (на основі досвіду США). Міжнародні відносини. Серія "Політичні науки". № 11. 2016. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2909.

29. Україна в історії Європи XIX – початку XXI ст.: історичні нариси / За ред. С. В. Віднянського. НАН України. Інститут історії України. К.: Інститут історії України, 2020. 814 с.

30. Україна у світовій політиці: конспект лекцій / укладачі: С. М. Король, М. С. Назаров, В. О. Дементов. Суми: Сумський державний університет, 2018. 140 с. 20.

31. Фукуяма Ф. Витоки політичного порядку. Від прадавніх часів до Французької революції. К.: Наш формат, 2018.

32. Центр глобального миру і врегулювання конфліктів (Center for Global Peace and Conflict Studies). <http://www.cgpacs.uci.edu>.

33. Центр дослідження міжнародних відносин. <http://edu.cirs.kiev.ua>.

34. Центр з питань миру і конфліктів. URL: <http://www.centrepeaceconflictstudies.org/publications>.